

Motion till riksdagen 2006/07:Sf19

**av Kalle Larsson m.fl. (v)
med anledning av prop. 2006/07:80**

Bidragsbrottslag

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen beslutar avslå proposition 2006/07:80 Bidragsbrottslag.

2 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen att en bidragsbrottslag skall införas med straffbestämmelser som är anpassade till de särskilda förutsättningar som råder vid utbetalningar av bidrag och andra ekonomiska förmåner från välfärdssystemet. Tillämpningsområdet föreslås omfatta ersättningar, bidrag och andra ekonomiska förmåner som betalas ut för personligt ändamål och som beslutas av Försäkringskassan, Premi pensionsmyndigheten, Centrala studie-stödsnämnden, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Enligt förslaget skall den dömas för bidragsbrott som lämnar oriktig uppgift eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden och härigenom orsakar fara för att en ekonomisk förmån betalas ut felaktigt. Vidare föreslås ett ringa brott samt ett grovt brott som benämns grovt bidragsbrott. Straffskalorna motsvarar i stort dem som gäller för bedrägeri. Härutöver föreslås det straffbara området för grovt oaktsamma beteenden utvidgas genom en särskild straffbestämmelse. Detta brott skall enligt förslaget benämnas vårdslöst bidragsbrott och föreskrivas böter eller fängelse i högst ett år. I lagförslaget finns också en bestämmelse om straffrihet vid frivillig rättelse.

Utöver straffbestämmelserna innehåller lagförslaget en bestämmelse om skyldighet för myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor att anmäla till polis eller åklagare om det finns misstanke om brott enligt den föreslagna lagen.

Fel! Okänt namn på

3 Behovet av en lag om bidragsbrott

Förslaget till en ny bidragsbrottslag innebär att den som lämnar felaktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden skall kunna dömas för bidragsbrott. Påföljden för bidragsbrottet föreslås bli upp till fyra års fängelse. Utöver det innebär regeringens förslag att det skall bli straffbart att vara oaktsam med uppgifter som skall lämnas till de myndigheter som ansvarar för utbetalningar utan att för den skull medvetet syfta till att fuska till sig pengar. Påföljden för sådan grov oaktsamhet är enligt förslaget böter eller fängelse i upp till ett år.

Enligt regeringen syftar lagförslaget till att strama upp och tydliggöra regelverket vad gäller utbetalningar från de offentliga trygghetssystemen och samtidigt ge en kraftfull signal om vikten av att värna välfärdssystemen.

Flertalet tunga rättsliga remissinstanser avstyrker förslaget att införa en särreglering av de så kallade bidragsbrotten. Bland andra Ekobrottsmyndigheten och Advokatsamfundet framhåller att frågor om avgränsningar, alternativa sanktionsmöjligheter och lagstiftningsalternativ inte tillräckligt behandlats i beredningsunderlaget.

Ekobrottsmyndigheten understryker vidare att vad som krävs för att förhindra att utbetalningar av de offentliga trygghetssystemen sker på ett felaktigt sätt vare sig handlar om förändrade eller utökade möjligheter att vidta straffrättsliga åtgärder. Det som snarare är avgörande, betonar man, är att det finns klara och tydliga regler för rätten till olika ersättningar och bidrag, att det finns god intern kontroll hos och utökad informationsutbyte mellan utbetalande myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor samt att dessa åtgärder är medvetandegjorda bland mottagarna.

Förslaget om bidragsbrottslag innebär en utvidgad kriminalisering jämfört med i dag dels genom att straffrättsligt ansvar kan uppkomma genom underlåtenhet, dels genom att straffrättsligt ansvar kan uppkomma redan genom grov vårdslöshet eller oaktsamhet.

Huvudfrågan gäller emellertid om den föreslagna ytterligare kriminaliseringen av det som benämns som bidragsbrott kan anses nödvändig. Vänsterpartiet menar att så inte är fallet och delar denna bedömning med såväl Lagrådet som flertalet betydande remissinstanser som yttrat sig vad gäller förslaget. De förfaranden som förslaget tar sikte på är i mycket stor utsträckning redan i dag kriminaliserade som bedrägeri. Även aktuella straffskalor är hämtade från bedrägerireglerna. Det är alltså redan i dag möjligt att lagföra och döma personer som gjort sig skyldiga till vad som kan benämnas som fusk med utbetalningar från de offentliga trygghetssystemen.

När det gäller frågan om underlåtenhet anges i propositionen ingen egentlig motivering till varför den som lurar myndigheter med ansvar för medel från offentliga trygghetssystem skall underkastas ett annat och utvidgat straffrättsligt ansvar än den som lurar en bank, ett försäkringsbolag eller något annat privaträttsligt subjekt.

Angående förslaget om straffbarhet vid grov oaktsamhet finns vidare flera brister. Exempelvis görs i propositionen inga överväganden om vad som skall gälla om det är myndigheten som varit oaktsam. Det kan handla om att in-

formation eller vägledning varit bristande eller att felaktiga uppgifter har godtagits eller att kontroll har underlåtit. Åklagarmyndigheten framhåller att förslaget om grovt vårdslöst bidragsbrott främst verkar ha tillkommit mot bakgrund av de eventuella svårigheterna att bevisa uppsåt och avstyrker förslaget.

Advokatsamfundet påpekar i sitt remissyttrande att även vid ett införande av de föreslagna bidragsbrottsreglerna, kommer den absoluta huvuddelen av de straffbara förfarandena att falla inom ramen också för bedrägeri eller annan redan befintlig lagstiftning. Förslaget till kriminalisering, påtalar man, framstår därmed som obefogat och därmed onödigt.

Riksdagen har antagit principer angående kriminalisering som metod att söka hindra överträdelser av olika normer i samhället (prop. 1994/95:23 s. 52 f.). I dessa antagna principer anges att kriminalisering bör användas med försiktighet, att rättsväsendet inte bör belastas med sådant som har ringa eller inget straffvärde och att kriminalisering inte är det enda och inte alltid det mest effektiva medlet för att motverka oönskade beteenden.

Det allmännas resurser för brottsbekämpning bör, enligt riksdagen, koncentreras på sådana förfaranden som kan föranleda påtaglig skada eller fara som inte kan bemötas på annat sätt. Regeringens förslag om ny bidragsbrottslag bryter enligt Vänsterpartiets mening tydligt mot dessa principer.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

För Vänsterpartiet är det en självklar strävan att säkra att ersättningar från de offentliga trygghetssystemen utbetalas riktigt och till de personer som är i behov av dessa. Detta är viktigt för systemens legitimitet och hållbarhet. Vi är emellertid övertygade om att regeringens förslag om bidragsbrottslag inte är rätt sätt att åstadkomma de förbättringar som krävs.

För det första grundar sig talet om bidrag på en oärlig syn på socialförsäkringarna. Dessa finansieras genom avstått löneutrymme från löntagarna och tillhör därmed alla invånare som en rättighet – inte som välgörenhet, inte som bidrag. Att hävda att den som är arbetslös eller sjukskriven lever på ”bidrag”, och därmed underförstått parasiterar på dem som arbetar, används av regeringen som ett retoriskt angrepp för att legitimera återkommande förslag om hårdare tag. Det är en beprövad metod hos regeringen att låta diskussionen om fusk och överutnyttjande skyla över den bakomliggande ambitionen att driva igenom genomgripande förändringar av socialförsäkringssystemet.

Vi ser redan mycket tydligt vilka konsekvenser denna politik får för individerna. Som ett resultat av fuskjakten får människor allt oftare sjukintyg ifrågasatta av Försäkringskassan och nekas ersättning. Redan sjuka och svaga riskerar på detta sätt att skadas allvarligt. Bland annat lyfter Handikappförbundet denna problematik i sitt remissvar. Regeringens behov av att utöva signalpolitik inom detta område har tagit över ambitionen att skapa säkra system. Förslaget om bidragsbrottslag följer samma mönster.

Fel! Okänt namn på

För det andra finns det anledning att ifrågasätta omfattningen av det påstådda fusket. Hur många det är som genom brott skaffar sig bidrag och ersättningar från de offentliga trygghetssystemen och hur stora kostnader det orsakar samhället är en omdiskuterad fråga. Regeringen hävdar att fusket är enormt utbrett. Man antar kunna spara miljardbelopp på insatser mot fusk och överutnyttjande. Men de uppgifter som finns tillgängliga, bland annat från Försäkringskassan, angående omfattningen av det fusk som går att belägga, visar att det finns all anledning att kraftigt ifrågasätta regeringens utgångspunkter.

För det tredje finns det ingenting i propositionen som underbygger varför det skall införas en särskild lagstiftning om bidragsbrott när detta är olagligt och följaktligen straffbart redan med befintlig lagstiftning.

Vänsterpartiet menar att behovet av att kunna döma en person för att uppsåtligt tillskansa sig medel från de offentliga trygghetssystemen kan anses tillgodoses genom befintliga bedrägeribestämmelser. Att införa en särslagstiftning inom det föreslagna området kan enligt vår mening inte anses motiverat. Vi anser vidare att förslaget om att införa en särskild oaktsamhetsbestämelse om grovt vårdslöst bidragsbrott inte heller kan anses vare sig lämpligt eller behövligt. Mot bakgrund av det ovan angivna bör propositionen om bidragsbrottslag avslås. Detta bör riksdagen besluta.

Stockholm den 11 april 2007

Kalle Larsson (v)

Josefin Brink (v)

LiseLotte Olsson (v)

Alice Åström (v)

Torbjörn Björlund (v)

Lena Olsson (v)